

Predstavitev v skupnost usmerjenega policijskega dela v svetu in v Sloveniji

Anže Kogovšek

Povzetek

Namen prispevka

Namen prispevka je povzeti in predstaviti diplomsko nalogo z naslovom "Predstavitev v skupnost usmerjenega policijskega dela v svetu in v Sloveniji". S prispevkom želim seznaniti in predstaviti v skupnost usmerjeno policijsko delo, njegov koncept, težave pri definiranju, njegovo zgodovino, ki je sestavljena iz treh generacij (generacija novosti, generacija razpršitve in generacija institucionalnosti), ki si časovno sledijo.

V nadaljevanju prispevek prikaže in razdeli (ameriško) v skupnost usmerjeno policijsko delo na zgodnje in sodobno, ki se je začelo uvajati v prakso, torej implementirati na začetku 80-ih let najprej v največjih ameriških mestih, kasneje pa še drugod po Združenih državah Amerike.

V petem poglavju sem predstavil slovenske avtorje, ki so se ukvarjali s področjem v skupnost usmerjenega policijskega dela in o njem objavili prispevke. Mitar je že leta 1995 prvi objavil prispevek z naslovom "V skupnost usmerjeno policijsko delo v nekaterih državah pro-zahodne usmeritve.

(Enakovredni) partnerski odnosi med policijo (policisti) in skupnostjo (ljudmi) so poleg preprečevanja (klasične) kriminalitete, zmanjšanja strahu pred njo in izboljšanja stališč ljudi do policistov bistveni element modernega policijskega pristopa, ki temelji na bližini in tesnih stikih med policisti in ljudmi.

V prispevku sem tudi poudaril priljubljenost moderne filozofije, ki se odraža v razširjenosti po vsem svetu, v preučevanju (policijskih) praktikov in drugih strokovnjakov ter v pozitivnih rezultatih in učinkih, ki jih je moderno policijsko delo povzročilo.

V zaključku prispevka sem odgovoril na zastavljeno vprašanje "ali je v skupnost usmerjeno policijsko delo čarobna palica" in ugotovil, da ne, saj ne preprečuje vseh oblik kriminalitete, med drugim ne preprečuje gospodarske in organizirane kriminalitete, ki zahtevata bolj prefinjeno ukvarjanje in bojevanje zoper njo.

Metodologija

Sistematično sem izbral literaturo (tudi preko Univerzitetne knjižnice Maribor) s področja v skupnost usmerjenega policijskega dela. Literatura je bila pretežno v angleškem jeziku. S prispevkom želim poudariti predvsem teoretično stran v skupnost usmerjenega policijskega dela.

Ugotovitve

Z diplomsko nalogo (v prispevku pa sem na to opozoril) sem ugotovil, da je v skupnost usmerjeno policijsko delo področje, s katerim se ukvarja veliko (policijskih) praktikov in strokovnjakov po vsem svetu in da ne obstaja (le ena), ampak več različnih definicij in interpretacij, ki vsaka na svojevrsten način poskuša definirati omenjeno policijsko delo. Ugotovil sem tudi, da moderna filozofija preprečuje (klasično) kriminaliteto, strah pred njo in vpliva na izboljšanje stališč, ki ga imajo ljudje do policije. Pomembna ugotovitev je tudi, da mora biti policijska organizacija decentralizirano organizirana (primer Združene države Amerike), če želi gojiti in izvajati (torej implementirati) moderno filozofijo (miselnost), mora biti prisotna pri vseh zaposlenih in na vseh nivojih v policijski organizaciji.

Izvirnost/pomembnost prispevka

Prispevek obravnava v skupnost usmerjeno policijsko delo, ki je bilo že v preteklosti predmet raziskav in študij, ampak se ga še vedno da kvalitetno in izvirno problematizirati. Prispevek opozori na osnovne elemente modernega policijskega dela, njegove prve začetke v Združenih državah Amerike in temelj, t.j. enakovredni medsebojni odnosi med policisti in ljudmi. Prispevek je namenjen profesorjem na Fakulteti za varnostne vede in varstvoslovcem ter drugim, ki jih področje v skupnost usmerjenega policijskega dela zanima.

Ključne besede: v skupnost usmerjeno policijsko delo, definiranje, generacije, enakovredni partnerski odnosi, priljubljenost.

1 Uvod

Tradicionalno preprečevanje (klasične) kriminalitete ni bilo zadostno in uspešno, zato so moderne policije (najprej v Združenih državah Amerike, Kanadi, Zahodni Evropi, Sloveniji in s časovnim zamikom v t.i. post-socialističnih državah) uporabile nov, moderen pristop k opravljanju policijskega dela, znanega pod terminom community-oriented policing, ki v prevodu pomeni v skupnost usmerjeno policijsko delo.

V skupnost usmerjeno policijsko delo je kompleksen pojav, ki se pokaže najprej pri njegovem (svojevrstnem) definiranju, implementiranju njegove moderne filozofije pri vseh zaposlenih na vseh nivojih policijske organizacije, v njegovih treh bistvenih elementih (policija; skupnost; medsebojni vzajemni partnerski odnos) ter uvajanju pri vodjih policijskih okolišev na operativni ravni.

Pri razumevanju modernega policijskega dela je potrebno poznati njegovo (relativno) dolgo in obsežno zgodovino, ki je potekala v treh generacijah, ki si časovno sledijo. V Sloveniji se je veliko avtorjev ukvarjalo s področjem v skupnost usmerjenega policijskega dela, Mitar pa je bil prvi, ki je objavil prispevek na omenjeno temo.

V skupnost usmerjeno policijsko delo je med drugim tudi zelo priljubljeno.

2 Kaj je community-oriented policing?

Termin community-oriented policing, ki se je rodil v Združenih državah Amerike je bil definiran na mnoge načine, čeprav verzija, ki sta jo podala ameriška avtorja, dobro povzema osnovni koncept: "je *filozofija* in organizacijska strategija, ki promovira novo partnerstvo med ljudmi in policijo. Osnovan je na premisi, da morata tako skupnost kot policija sodelovati kot enakopravna partnerja pri identifikaciji, postavljanju prioritet, reševanju trenutnih problemov, kot so kriminaliteta, droge, strah pred kriminaliteto, socialni in fizikalni nered in splošni sosedski spori, s ciljem izboljšati splošno kvaliteto življenja v določenem območju" (Trojanowicz, Bucqueroux, 1998; v Meško, Lobnikar, 2005).

Community-oriented policing oz. v skupnost usmerjeno policijsko delo je tematika, o kateri je bilo že veliko povedanega in napisanega; o tem, kaj v skupnost usmerjeno policijsko delo je in kaj ni, kaj bi moralo biti in kaj ne (Friedmann, 2001).

Iz izbrane (predvsem angleške) literature je mogoče ugotoviti, da je enakovredno partnersko sodelovanje med policisti in ljudmi (skupnostmi) bistveni element moderne filozofije policijskega dela, torej v skupnost usmerjenega policijskega pristopa, ki preprečuje kriminaliteto, zmanjšuje strah pred njo, vpliva na izboljšanje zadovoljstva ljudi v odnosu s policisti in na varnostno podobo s čim manj ogrožanja v skupnostih. Omenjena filozofija modernega policijskega dela je ena izmed najbolj pogostih tematik, o kateri razpravljajo akademiki, ki se ukvarjajo s tovrstnim policijskim delom (Seagrave,

1996). Zagovorniki filozofije modernega policijskega dela se strinjajo z dejstvom, da filozofija temelji na partnerskem sodelovanju policije z ljudmi s ciljem, da skupaj zagotovijo varno in mirno življenje v skupnosti s čim manj kriminalitete, nereda ter drugih problemov (Normandeau, Leighton, 1990; v Seagrave, 1996).

Na Severni Irski so avtorji, ki se ukvarjajo z modernim (v skupnost usmerjenim) policijskim delom udeležence poimenovali **velikih pet** (politika, mediji, šola, cerkev, poslovneži). Njihova glavna skrb (pod okriljem moderne filozofije) je ukvarjanje in bojevanje zoper (klasično) kriminaliteto in aktivno sodelovanje v partnerskem odnosu s policijo pri njenem preprečevanju.

2.1 Težave pri definiranju v skupnost usmerjenem policijskem delu

Vsi, torej, akademiki in (policijski) praktiki, so prišli do dejstva, da je koncept v skupnost usmerjenega policijskega dela neotipljiv, spremenljiv in nejasen, zato je posledično težko oblikovati (ustrezno) definicijo, ki bi definirala tovrstno moderno obliko policijskega dela, ki temelji na enakopravnem partnerskem sodelovanju policije z ljudmi (Seagrave, 1996).

Eck in Rosenbaum (1994) menita, da ne obstaja samo in le ena (preprosta) definicija v skupnost usmerjenega policijskega dela, tako v teoretičnem kot tudi v praktičnem pogledu. Zaenkrat še ni čiste oz. popolnoma sprejete definicije v skupnost usmerjenega policijskega dela, poleg tega je veliko elementov policijskega dela obstajalo v preteklosti, vendar dobivajo v novi konstelaciji nov pomen in pomenijo to, kar imenujemo "v skupnost usmerjeno policijsko delo", pri čemer gre za spreminjanje temeljne filozofije policijskega dela, ki ni več reaktivna, ampak proaktivna, kar pomeni, da gre za bistveno širše pojmovanje vloge policije in njenih nalog v družbi (Meško, Lobnikar, 2005).

Definicije in interpretacije v skupnost usmerjenega policijskega dela vsebujejo različne sestavine in principe, ki jih ni enostavno opisati (Cordner, 1995; v Seagrave, 1996). Friedmann (1992; v Seagrave, 1996) zagovarja novo filozofijo policijskega dela, ki temelji na proaktivnem pristopu s tem, da je sestavljena iz treh delov; iz **policije**, **skupnosti** in **medsebojnega partnerskega odnosa med policijo in skupnostmi**.

Iz izbrane literature sem ugotovil, da je vsak avtor na svojevrsten način definiral moderno policijsko delo. Večina (različnih) definicij vsebuje enake elemente v skupnost usmerjenega policijskega dela, le drugače so predstavljene.

Kadar želimo definirati v skupnost usmerjeno policijsko delo, je potrebno poznati osnovne elemente policijskega dela (preprečevanje, preiskovanje in dokazovanje kriminalitete, odzivanje na prijave o kaznivih dejanjih, odkrivanje storilcev kaznivih dejanj).

Mitar je že leta 1995 prvi povzel Rosenbauma (1994), ki pravi: "v tem trenutku ni splošno sprejete definicije v skupnost usmerjenega policijskega dela, niti v teoriji niti v praksi. Vendar pa je skupnih nekaj idej in načel, ki so spodbuda za spremembe v organizaciji in delu policije".

3 Generacije v skupnost usmerjenega policijskega dela

Oliverjev članek "**Tri generacije v skupnost usmerjenega policijskega dela**" je pravzaprav konceptualni okvir, s katerim poskuša definirati spreminjanje moderne oblike policijskega dela skozi tri generacije, ki si časovno sledijo.

Prva je bila **generacija novosti**, ki se je začela leta 1979 in trajala do leta 1986, druga, **generacija razpršitve** se je raztezala v časovnem obdobju od 1987 do 1994 leta. Danes smo v obdobju tretje oz. zadnje generacije v skupnost usmerjenega policijskega dela, ki se je začela leta 1995. Imenuje se **generacija institucionalnosti**.

3.1 Generacija novosti (1979 – 1986)

Prva izmed treh generacij v skupnost usmerjenega policijskega dela je **generacija novosti**, ki se je začela v poznih 70-ih letih (1979) in trajala do konca leta 1986 (Oliver, 2000). Težko je določiti datum, ko je tradicionalna (klasična) oblika policijskega dela prešla in "stopila" v skupnost usmerjeno policijsko delo. Prehod se je zgodil leta 1979, ko je bil Goldstein recenzent pri delu *Improving policing*.

Kljub temu, da so zgodnja dela Germanna (1969), Angella (1971) in Radeleta (1973) težila k pripravi ali osnovi za gibanje v skupnost usmerjenega policijskega dela, se je realizacija generacije novosti modernega policijskega dela zgodila "še" v poznih 70-ih letih 20. stoletja in takrat je tovrstno policijsko delo postalo alternativna oblika tradicionalnemu policijskemu modelu (Goldstein, 1977, 1979).

Zgodnji koncepti v skupnost usmerjenega policijskega dela so bili pogosto t.i. **eksperimenti in predstavitveni projekti** (Eck, Spelman, 1987; Trojanowicz 1983, 1986), ki pa so bili omejeni le na velike metropole, kot so Flint, Newark, New Jersey, Baltimore County in Houston. Eksperimenti in predstavitveni projekti so bili financirani s pomočjo državnih subvencij. Finančno pomoč so odobraval tudi policijski šefi (Brown, Wycoff, 1987; Greene, Mastrofski, 1988; Police Foundation, 1981; Rosenbaum, 1986; Skolnick, Bayley, 1986; Taft, 1986; Trojanowicz, Bucqueroux, 1990; Williams, Pate, 1987).

V prvi generaciji je bil stil policijskega dela ozko osredotočen na v skupnost usmerjeno policijsko delo in njegove posamezne segmente npr. na **peš patroljiranje** (Flint, Newark in New Jersey) ali **v reševanje problemov usmerjeno policijsko delo** npr. v Baltimore Countyu (Greene in Taylor, 1988).

Večina avtorjev meni, da so bili t.i. programi v skupnost usmerjenega policijskega dela pozitivni in učinkoviti. Prav tako se strinjajo s tem, da je veliko študij in raziskav v skupnost usmerjenega policijskega dela izboljšalo policijsko delo (Greene, Taylor, 1988) in da je mogoče čutiti tako teoretično kot tudi empirično ukvarjanje z modernim policijskim pristopom in posledično tudi s policijo, ki ga izvaja skupaj z ljudmi za skupnost (Oliver, 2000).

Za konec je potrebno poudariti, da je bila generacija novosti v prvi vrsti okarakterizirana s peščico raziskav v največjih mestih po Združenih državah Amerike, kjer so testirali posebne metode v skupnost usmerjenega policijskega dela. V tistem času je bila ideja o modernem (v skupnost usmerjenem) policijskem delu provokativna in je težila k razvoju novega obdobja v policijskem delu (Kelling, Moore, 1988) in k razširitvi nove filozofije policijskega dela po Združenih državah Amerike (Oliver, 2000).

3.2 Generacija razpršitve

Druga generacija v skupnost usmerjenega policijskega dela se je raztezala od leta 1987 do 1994 leta in jo imenujemo **generacija razpršitve**. Termin razpršitev je bil uporabljen za opis druge generacije v skupnost usmerjenega policijskega dela, predvsem zaradi nastanka in pojavljanja številne (nove) literature s področja community-oriented policing (Gray, 1973; Rogers, 1983; J.L. Walker, 1969).

V obdobju druge generacije v skupnost usmerjenega policijskega dela sta bila koncept in filozofija modernega policijskega dela pogosto v ospredju zanimanja strokovnjakov, hkrati pa je omenjeno moderno policijsko delo postalo resničnost (Greene, Mastrofski, 1988), saj se je začelo pojavljati in širiti po oddelkih znotraj policijske organizacije širom Združenih držav Amerike (Oliver, 2000). Širjenje modernega policijskega dela, ki se imenuje v skupnost usmerjeno policijsko delo, je torej potekalo po Združenih državah Amerike in v letu 1985 je več kot 300 policijskih oddelkov sprejelo in začelo izvajati (implementirati) različne oblike v skupnost usmerjenega policijskega dela

(S. Walker, 1987); leta 1995 pa je tovrstno policijsko delo izvajalo že več kot 8,000 policijskih oddelkov (McEwen, 1995).

V skupnost usmerjeno policijsko delo je imelo v generaciji razpršitve *različne oblike programov oz. projektov*, med katerimi je potrebno omeniti zlasti t.i. COPPS (Community-oriented policing and problem solving), ki so ga izvajali v Haywardu, California (Sadd, Grinc, 1994); CPOP (Community police officer program) v New Yorku (McEwoy, Cosgrove, Sadd, 1993) in COPE projekt (Action-oriented police enforcement) v Baltimore County, Maryland (Cordner, 1986; Taft, 1986).

Omenjeni in še nakateri programi oz. projekti so bili v večini financirani s strani vlade in so se nanašali predvsem na preprečevanje kriminalitete (Oliver, 2000). Izpostavil bom program CPTED (Crime prevention through environmental design) o čemer je pisal tudi slovenski avtor Meško ter t.i. watch programe (Rosenbaum, 1986). Za primer naj povem, da se je omenjeno policijsko delo pojavilo tudi na območjih nekaterih manjših policijskih postaj s približno 50,000 prebivalci; v mestih z manj prebivalci pa je bilo moderno policijsko delo redkost (Oliver, 2000).

3.3 Generacija institucionalnosti

Tretja in trenutna generacija v skupnost usmerjenega policijskega dela se je začela leta 1995 in traja še danes. To obdobje je zaznamovala razširjena implementacija v skupnost usmerjenega policijskega dela v Združenih državah Amerike, ki je zajela tudi policijsko organizacijo (Oliver, 2000). To podpira dejstvo, da se je približno 13,000 policijskih organizacij ukvarjalo z v skupnost usmerjenim policijskim delom v letu 1996 (Edwards, Hayeslip, 1997).

Zanimanje in težnjo po v skupnost usmerjenem policijskem delu je okrepil leta 1992 predsedniški kandidat Bill Clinton, ki je že v začetku volilne kampanje spregovoril in predstavil koncept modernega policijskega dela ter njegove prednosti (Oliver, 2000). Ker moderno policijsko delo ni bilo najbolje podprto in predstavljeno ljudem s pomočjo medijev, je ameriški predsedniški kandidat obljubil ameriškim volilcem dodatnih 100,000 policistov, ki naj bi opravljali moderno policijsko delo v skupnostih (J. Brann, 1996).

Nekatere policijske postaje so implementirale v skupnost usmerjeno policijsko delo že veliko prej, v prvi in drugi generaciji, velika večina pa v tretji, ki se je začela leta 1995. Država je pomagala policijskim postajam s subvencijami v procesu implementacije in najetju dodatnih policijskih sil, ki so bile potrebne za optimalno izvajanje v skupnost usmerjenega policijskega dela (General Accounting Office, 1997; Oliver, 1999).

V generaciji institucionalnosti je veliko število policijskih postaj začelo izvajati različne programe, s katerimi se je policija poskušala približati ljudem in jim predstaviti v skupnost usmerjeno policijsko delo (Oliver, 2000). Razlika med implementacijo v prvi in tretji generaciji je predvsem ta, da je implementacija v prvi potekala v metropolah in večjih mestih, v tretji generaciji pa tudi v manjših mestih po Združenih državah Amerike (Oliver, 2000).

Za tretjo generacijo je značilno tudi prevladujoče raziskovanje akademikov in množično objavljanje izsledkov v skupnost usmerjenega policijskega dela, ki se je v tem obdobju zelo razširilo (Oliver, 2000).

4 Zgodnje v skupnost usmerjeno policijsko delo v Združenih državah Amerike

Za celovito razumevanje policijskega dela v Združenih državah Amerike je treba poznati tako značilnosti družbene strukture v Združenih državah Amerike (bela večina, črna manjšina), družbenega življenja (visoka stopnja individualizma) in varnostnih

problemov (kriminaliteta, droge, rasni neredi ipd.), kakor tudi značilnosti političnega sistema (npr. federalna ureditev, delitev treh vej oblasti ipd.) (Greene, 1993).

Prve ideje in poskusi uveljavljanja v skupnost usmerjenega policijskega dela so se v Združenih državah Amerike razvili v letih od 1914 do 1919, ko so policisti že sodelovali s šolami in soseskami in so se skupaj z njimi čutili odgovorne za varnost na ulicah (Cordner, Hele, 2000). Vloga ameriškega mestnega policista v tem obdobju je bila različna in pogosto ni bilo omejitev za doseganje interesov lokalnih politikov (Dempsey, 1994; Kelling, Moore, 1988). Poleg dela na področju zatiranja kriminalitete, varovanja zasebnega premoženja in nadzorstva, so policisti izvajali tudi številne druge dejavnosti, kot so: upravljanje kuhinj za reveže, upravljanje zatočišč in služb za priseljence, vožnjo reševalnih vozil, gasilske storitve ter celo pometanje ulic in pobiranje smeti (Dempsey, 1994; Kelling, Moore, 1988; Roberg, Kuykendall, 1993).

Zaradi vse večjega tehnološkega razvoja pa je bil razkorak med policijo in skupnostjo vedno večji (Cordner, Hele, 1992). Pojavil se je patroljni avtomobil, ki je *izoliral* policiste od ljudi in skupnosti, kar je imelo za posledico večjo odtujenost in oddaljenost policistov (Brogden, 2005).

Iz izbrane literature je razvidno, da je bilo v Združenih državah Amerike relativno dolgo v ospredju tradicionalno policijsko delo, ki je reaktivno in ki ne temelji na bližini in tesnih odnosih policistov in ljudi. Nekateri avtorji, ki se ukvarjajo s proučevanjem v skupnost usmerjenega policijskega dela menijo, da je tradicionalno policijsko delo izživetvo, neučinkovito ter skoraj pozabljeno in dodajajo, da je trenutno *prihajajoče obdobje* v skupnost usmerjenega policijskega dela, ki temelji na bližini in tesnih odnosih, kar je poleg preprečevanja kriminalitete tudi bistvo in glavna značilnost tega modernega policijskega pristopa.

Strokovnjaki s področja v skupnost usmerjenega policijskega dela argumentirajo, da je razvoj omenjenega policijskega dela le odziv na neuspešnost in neučinkovitost tradicionalnega policijskega dela. V Združenih državah Amerike (in tudi v zahodni Evropi) je v 70-ih in 80-ih letih 20. stoletja v skupnost usmerjeno policijsko delo začelo izpodrivati tradicionalno (Brogden, 2005).

5 Združene države Amerike in sodobno v skupnost usmerjeno policijsko delo

Ko imamo v mislih začetek sodobnega v skupnost usmerjenega policijskega dela je potrebno omeniti, da se je omenjeno policijsko delo začelo *na začetku 80-ih let* 20. stoletja v Združenih državah Amerike, ter se razširilo še v nekatere demokratične ureditve (Velika Britanija, Francija, Nemčija, Severna Irska in Kanada) (Oliver, 2000).

V skupnost usmerjeno policijsko delo je postala prevladujoča tema sodobne policijske reforme v Združenih državah Amerike. Strokovnjaki in praktiki, ki se ukvarjajo z v skupnost usmerjenim policijskim delom so razpravljali o filozofskih omejitvah tega policijskega pristopa in tudi o tem, kako dobro in na kakšen način je bil koncept v skupnost usmerjenega policijskega dela implementiran (Eck, Rosenbaum, 1994; Zhao, Thurman, 1997). Izvori v skupnost usmerjenega policijskega dela, kakršni so danes, so podobni tistim iz zgodnjih 70-ih let prejšnjega stoletja, ko so se strokovnjaki spraševali o pravi vlogi policije v demokratičnih družbah.

Kasneje, v 80-ih letih 20. stoletja je bilo širom Združenih državah Amerike nekaj študij in raziskav o uspešnosti v skupnost usmerjenega policijskega dela. Različni programi, kot *so peš patroljiranje* v Flintu, Michigan (Trojanowicz, 1985), *redukcija strahu pred kriminaliteto* v Houstonu, Texas (Brown, Wycoff, 1987) in *v reševanje problemov usmerjeno policijsko delo* v Newport News, Virginia (Eck, Spelman, 1987) (Zhao, Lovrich, Thurman, 1997), torej, značilno je, da so z novimi pristopi vedno začeli v največjih mestih, ki so imela največje (varnostne) probleme in jih niso mogla rešiti s starimi načini policijskega dela (Greene, 1993). Na začetku, torej v 80-ih letih, je bila zamisel v skupnost usmerjenega policijskega dela različno opredeljena (kot peš patrola,

kot redukcija strahu pred kriminaliteto, kot strategija preprečitve kriminalitete, ipd.), vendar pa je bil skupen poudarek na potrebi po vzpostavitvi večjega vpliva skupnosti na delo policije (Greene, 1993).

Naslednji pomemben časovni okvir, ki zajema v skupnost usmerjeno policijsko delo, je bil v zgodnjih 90-ih letih in kasneje, ko se je zdelo, da je v skupnost usmerjeno policijsko delo doživelo tretji razvojni val, ki je bil implementiran širom Združenih držav Amerike (Eck, Rosenbaum, 1994; Zhao in drugi, 1995).

Ključni dogodek je bilo olajšanje in pripravljenost sprejeti filozofijo modernega policijskega dela, ki jo je močno podprl tudi predsednik Clinton, ko se je zavzel za Violent Crime Control in Law Enforcement Act leta 1994 (National Institute of Justice – NIJ). Menim, da je bil predsednik Clinton zaslužen za velik in pomemben prispevek k razvoju in napredku v skupnost usmerjenega policijskega dela v Združenih državah Amerike, saj se je zavzemal za dodatnih 100,000 policistov, ki bi izvajali policijsko delo v skladu z moderno filozofijo policijskega dela. Hkrati je program v skupnost usmerjenega policijskega dela postal nacionalni projekt, ki je bil ljudem predstavljen in približan z odmevnimi medijskimi kampanjami (Taylor in drugi, 1998). Sočasno s Clintonovimi prizadevanji za preprečevanje in zmanjšanje kriminalitete je pomemben del prispeval tudi COPSO (Community oriented policing services office), ki je koordiniral in usmerjal programe, ki so implementirali v skupnost usmerjeno policijsko delo (OCOPS, 1997a).

Drugi pomemben dogodek pa je bila implementacija novosti v skupnost usmerjenega policijskega dela po Združenih državah Amerike in posledično je omenjeno policijsko delo postalo institucionalizirano (Taylor in drugi, 1998). V 90-ih letih je bil pomemben projekt v zvezi z v skupnost usmerjenim policijskim delom tudi sprememba organizacijske strukture in kolekcija raziskav in študij, ki so jih izvedle policijske postaje (Zhao in drugi, 1995). Veliko policijskih postaj je začelo proučevati izsledke raziskav in študij, ki so odgovorila na mnoga odprta vprašanja in dileme implementacije v skupnost usmerjenega policijskega dela (Maguire in drugi, 1997; McEwen, 1995). Implementacija, ki ponekod traja tudi več let, se je v Združenih državah Amerike začela v večjih mestih kot so Houston, Chicago in Seattle (Oliver, 1998; Peak, Glensor, 1996; Roberg, Kuykendall, 1997). Implementacija v skupnost usmerjenega policijskega dela je postala pomemben del javnega mnenja in središče zanimanja v 90-ih letih (Maguire, 1997; Zhao, Thurman, 1997) predvsem zaradi inovativne prakse v skupnost usmerjenega policijskega dela in njegovega razvoja ter promocije (Greene in drugi, 1994; Wycoff, Skogan, 1994).

6 Slovenija in v skupnost usmerjeno policijsko delo

Tudi v Sloveniji se je nekaj avtorjev ukvarjalo s področjem v skupnost usmerjenega policijskega dela in pisalo o njem. *Prvi* se je z njim ukvarjal *Mitar*, ki je leta 1995 objavil prispevek z naslovom *V skupnost usmerjeno policijsko delo v nekaterih državah pro-zahodne usmeritve*.

Kasneje so mu sledili še drugi in sicer Pagon in Lobnikar, Meško, Gorenak in Mikulanova.

Pagon meni, da je v skupnost usmerjeno policijsko delo pri nas še v povojih. Vsi slovenski avtorji, ki so se ukvarjali s področjem v skupnost usmerjenega policijskega dela, so veliko (teoretično) prispevali in pripomogli k njegovemu razvoju in napredku.

Kot menita Lobnikar in Vrtič (2004) v prispevku, ki sta ga predstavila na Dnevih varstvoslovja, so za izvajanje in implementiranje modernega policijskega dela najbolj pomembni vodje policijskih okolišev, ki izvajajo moderno filozofijo v svojem policijskem okolišu.

Menita tudi, da mora moderna filozofija zajeti vse nivoje v policijski organizaciji. Navajata tudi (Vrtič, Lobnikar, 2003), da se je v Sloveniji v skupnost usmerjeno policijsko delo normativiziralo v Temeljnih usmeritvah za pripravo srednjeročnega načrta

razvoja dela policije za obdobje od leta 2003 do 2007, kjer je med drugim zapisano: Osnovno vodilo slovenske policije je opravljanje v skupnost usmerjenega policijskega dela. Pri tem izhaja iz poslanstva, da pomaga ljudem, skrbi za njihovo varnost in varnost premoženja ter postavlja vizijo, da z vzpostavljanjem partnerskega odnosa s posamezniki in skupnostmi zagotavlja varno življenje ljudi.

Meško je v svojem članku izpostavil model **SARA** in v skupnost usmerjeno policijsko delo poimenoval "**policijsko preventivno delo**". Meni, da tako policijsko delo temelji na bližini in tesnih stikih med policisti in ljudmi in da pri nas še ni tako razširjeno in obsežno kot v Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji.

Poleg navedenih piscev je v Sloveniji na tem področju največ naredil prof. dr. Janez Pečar, ki je bil pred osamosvojitvijo Slovenije v 60-ih letih glavni nosilec politike družbene samozaščite. Na policiji se dejavno ukvarja s tem področjem Marija Mikulan.

Tudi Gorenak se je ukvarjal z v skupnost usmerjenim policijskim delom in v obravnavanem članku izpostavil prve ideje modernega policijskega dela v Združenih državah Amerike (zgodnje v skupnost usmerjeno policijsko delo). V tabeli je prikazal (bistvene) razlike med tradicionalnim in modernim (v skupnost usmerjenim) policijskim delom in njegov pojav in razvoj v nekaterih državah Evropske unije.

Ministrstvo za notranje zadeve je leta 1995 izdalo priročnik Policijska preventiva. Z njo je Mikulanova opozorila in predstavila pojem in razvoj preventivnega policijskega dela v svetu in pri nas. V priročniku je predstavila tudi policista za preventivo (community police officer), njegovo vlogo, pomen in podobo. Na koncu priročnika je dala poudarek Projektu javne varnosti.

Njeno drugo delo, **Preprečujemo kriminal skupaj** pa je izšlo leta 1997. V njem je med drugim pisala o v skupnost usmerjenem policijskem delu, o njegovih splošnih značilnostih. Pri definiranju moderne filozofije policijskega dela se je nanašala na Trojanowicza. Poudarek je dala na sodelovanje policije z ljudmi preko **srečanj**.

7 Partnerski odnosi med policijo (policisti) in skupnostjo (ljudmi)

Policija je brez sodelovanja in pomoči občanov pravzaprav manj uspešna pri reševanju številnih problemov v zvezi s preprečevanjem in zatiranjem kriminalitete, vzdrževanjem reda v družbi in opravljanja drugih nalog na področju varnosti. Problematike kriminalitete in nereda se ne da rešiti le z represivnim delom, temveč je treba več pozornosti namenjati preventivni dejavnosti policije in sodelovanju s skupnostmi. Najbolj aktualna oblika policijskega dela, ki jo nekateri imenujejo tudi **nova filozofija** opravljanja policijskega dela (Trojanowicz, Bucqueroux, 1994), je v skupnost usmerjeno policijsko delo. Slednje je podobno samovarovanju občanov v soseskah, vendar z intenzivnim sodelovanjem policistov in usmerjanjem pozornosti k reševanju specifičnih problemov v soseski. Filozofija v skupnost usmerjenega policijskega dela temelji na sodelovanju in skupnem reševanju problemov, pri čemer dejavno sodelujejo policisti in občani v skupnostih (Meško, Lobnikar, 2005).

Po mnenju številnih avtorjev je temeljni element v skupnost usmerjenega policijskega dela sodelovanje policije z občani v skupnosti (Trojanowicz, 1983; Rosenbaum, 1988; Skogan, 1994). Policija naj bi v tem smislu sodelovala s skupnostjo, ki jo tvorijo posamezni prebivalci, skupine prebivalcev, poslovneži, uradi in institucije (npr. bolnišnice, inšpektorati, oddelki za urbanizem ipd.) (Meško, Lobnikar, 2005). Za v skupnost usmerjeni policijski model je pomembno, da se poudari mesto in vloga. Ljudi ter drugih (politika, mediji, šola, cerkev, poslovneži), da se aktivno udeležujejo in sodelujejo pri reševanju (varnostnih) problemov in kriminalnosti, ki se pojavlja v skupnostih. Zato se mora policija približati ljudem in gojiti tesne stike, zaupanje in prijateljstvo z njimi. Eden izmed ukrepov je bila ponovna obuditev policijskega peš patroljiranja. Peš patroljiranje ima zelo ugoden vpliv na zmanjševanje strahu pred kriminaliteto in zmanjšanje občutkov ogroženosti pri občanih. Poleg tega peš patroljiranje tudi vpliva na

izboljšanje stališč občanov do policije (Trojanowicz, 1983; v Meško, Lobnikar, 2005). Nekateri avtorji ob tem dodajajo, da je peš patroljiranje ekonomsko ugodna dejavnost, ki jo izvaja policija.

V mnogih demokratičnih ureditvah (najprej v Združenih državah Amerike) se je povečalo zanimanje za novo obliko policijskega dela, ki je bilo predstavljeno in približano ljudem in skupnostim s pomočjo medijev (Skolnick, Bayley, 1988). V Združenih državah Amerike je bila ta oblika policijskega dela predstavljena in približana ljudem z različnimi (odmevnimi) medijskimi kampanjami s ciljem, da bi ga ljudje sprejeli in da bi tovrstna proaktivna oblika policijskega dela preprečevala kriminaliteto, zmanjšala strah pred kriminaliteto ter vzpostavila (enakovredno) partnerstvo med policijo in skupnostmi (Oliver, 2000). Zato lahko rečemo, da je ta oblika policijskega dela, ki temelji na enakovrednem sodelovanju policije z ljudmi, postala priljubljena, ker je bila podprta z odmevno medijsko kampanjo. Zamisel in filozofija modernega policijskega dela se je začela pojavljati tudi v lokalnem časopisju, zaslediti jo je bilo mogoče na nacionalni televiziji, internetu, itd. (Oliver, 2000). Cilj medijskih kampanj je bil, da bi se ljudje čutili odgovorne za svojo varnost, varnost v skupnosti, v kateri živijo ter da bi bili iniciativni v preprečevanju kriminalitete in posledično postali pomemben partner v odnosu s policijo (Gramckow, Jacoby, 1993).

Greene (1993) meni, da ne smemo pričakovati, da bo moderna oblika policijskega dela, ki se je najprej pojavila v Združenih državah Amerike, hitro zmanjšala stopnjo kriminalitete v družbi. Hkrati pa dodaja, da ima tovrstni moderni policijski pristop nekatere druge pozitivne učinke, ki so zmanjšanje strahu pred kriminaliteto, povečana stopnja zaupanja občanov do policije, izboljšanje odnosov med policijo in ljudmi ter zadovoljstvo z delom pri policistih. Kot še meni, bodo omenjeni dejavniki skupaj pripeljali do zmanjšanja kriminalitete v družbah, kjer se izvaja v skupnost usmerjeno policijsko delo, za katerega je značilno tesno sodelovanje policije z ljudmi, ki si prizadevajo za življenje brez kriminalitete in takšnega ali drugačnega ogrožanja.

Čeprav so bili cilji modernega policijskega dela sprejeti v mnogih državah, je njihova implementacija prevzela različne oblike in pristope. Izraz *community-oriented policing* je bil uporabljen za opis različnih programov, ki obsegajo agresivno vzpostavljanje reda, skupnostno preprečevanje kriminalitete, reševanje problemov in odnose med policijo ter skupnostmi (Mastrofski, 1992). Na primer, v Baltimoru so izvajali program COPE (Citizen oriented police enforcement program), ki je bil razvit leta 1982, da bi se z njegovo pomočjo policija skupaj s skupnostmi bojevala proti strahu pred kriminaliteto. Program COPE je izvajala posebna policijska enota, ki se je približala ljudem in bila z njimi v tesnih stikih (Taft, 1986). Ključnega pomena je bilo tudi zavedanje, da je policija brez sodelovanja občanov nemočna pri preiskovanju kaznivih dejanj (Meško, Lobnikar, 2005).

V večjih ameriških mestih, kjer se je tudi najprej pojavilo (implementiralo) moderno policijsko delo, je policija izvajala različne programe v skupnost usmerjenega policijskega dela. V Madisonu so poskušali ugotoviti učinek, ki bi ga prinesla decentralizacija poveljevanja oz. ukazovanja v policijskem okolišju Madisona. V južnem Seattlu je policija izvajala pomemben program v skupnost usmerjenega policijskega dela, ki je temeljil na partnerskem sodelovanju policije z ljudmi in skupnostmi (Gramckow, Jacoby, 1993). Policijski šefi so se v mnogih ameriških mestih zavzemali in v velikem pričakovanju ter upanju organizirali srečanja, ki so se jih udeležili skupnostni policisti in ljudje, ki so živeli v določeni skupnosti. Srečanja so temeljila na prijateljskem odnosu, bila so mirna, sproščena, kar je bil dober in obetaven pogoj za izboljšanje in vzpostavitev dobrih, tesnih, prijateljskih in enakopravnih odnosov policije z ljudmi in povečane kohezije v skupnostih (Kerley, Benson, 2000).

Z akcijami, ki so jih opravili na terenu v Houstonu (Brown, 1988), Newarku (Kelling in drugi, 1981; Pate in drugi, 1986) in Baltimouru (Pate, Annan, 1989) so preizkušali teorijo, da naj bi tesni stiki med policijo in ljudmi, ki živijo v skupnostih, zlasti obiski

policista na vsakem domu v skupnosti in peš patroljiranje povečali stopnjo zadovoljstva ljudi v zvezi s policijskim servisom. Posledično naj bi se izboljšala tudi kvaliteta življenja ljudi v skupnostih, stopnja strahu pred kriminaliteto pa naj bi bila nižja (Spelman, Eck, 1987; Uchida in drugi, 1992).

8 Priljubljenost v skupnost usmerjenega policijskega dela

Povsod po svetu se je veliko policij znašlo v kritični točki, ker se niso mogle več uspešno boriti proti kriminaliteti, jo preprečevati in zatirati (Inkster, 1991). Množične migracije so privedle ljudi različnih ras, kultur in narodnosti v tesne medsebojne odnose, ki so zahtevali toleranco priseljencev. Povečano število imigrantov iz tretjega sveta in Vzhodne Evrope se je naselilo v velika mesta zahodno evropskih držav.

V tistem času so se zahodno evropske države soočale z negotovim gospodarstvom, preobremenjeno socialno službo, veliko ljudi pa je odklanjalo izobraževanje. Omenjeni trije dejavniki so povzročili veliko število razbitih družin, brezposelnost, brezdomstvo in beračenje, ki so vodili v odklonsko vedenje ter posledično v kriminaliteto (Gramckow, Jacoby, 1993).

Tradicionalno policijsko delo, ki so ga policije izvajale, ni pokazalo zadovoljivih učinkov. Policisti in ljudje so bili z načinom in izvajanjem (tradicionalnega) policijskega dela nezadovoljni. Poleg tega je tradicionalno policijsko delo oddaljilo policijo od ljudi, zato le-ta ni bila več sposobna učinkovito in uspešno reševati problematiko kriminalitete in nereda v skupnostih (Gramckow, Jacoby, 1993).

Zato se je v zgodnjih 80-ih letih 20. stoletja v Združenih državah Amerike pojavila nova (moderna) oblika policijskega dela, znana kot v skupnost usmerjeno policijsko delo, ki daje velik poudarek medsebojnemu sodelovanju policije in ljudi. Omenjeni policijski pristop temelji na bližini in tesnih stikih, kar je bilo pomembno, da so se lahko policisti in ljudje zblížali, si zaupali in skupaj reševali problematiko kriminalitete in nereda (Gramckow, Jacoby, 1993).

Ker v skupnost usmerjeno policijsko delo preprečuje kriminaliteto, zmanjšuje strah pred kriminaliteto in izboljšuje odnose med policisti in ljudmi, je bilo zelo priljubljeno. Ampak, community-oriented policing, kot se s tujko imenuje, ni samo to. Je še veliko več (Gramckow, Jacoby, 1993). Kelling in Moore (1988) menita, da v skupnost usmerjeno policijsko delo vključuje vzdrževanje reda, reševanje sosedskih sporov in problemov. Njegova priljubljenost se kaže v široki paleti pozitivnih učinkov, ki jih povzroči s preventivno (in tudi proaktivno) orientiranostjo ter z aktivnim vključevanjem in sodelovanjem ljudi pri reševanju perečih problemov in težav, ki se pojavljajo v skupnostih. Priljubljenost tovrstnega policijskega dela je tudi v: proaktivnosti, decentraliziranem pristopu z dolžnostjo policistov, da preprečujejo kriminaliteto, zmanjšanju kriminalitete, nereda in strahu pred kriminaliteto (Gramckow, Jacoby, 1993).

Njegova priljubljenost se odraža tudi v široki razširjenosti po vsem svetu, začeni v Združenih državah Amerike v zgodnjih 80-ih letih 20. stoletja in se je razširila tudi v državah drugod po svetu. Oliver (2000) izpostavlja Avstralijo, Islandijo in Kanado, nekateri drugi avtorji pa Veliko Britanijo in Nemčijo. S časovnim zamikom se je priljubljena oblika policijskega dela oz. v skupnost usmerjeno policijsko delo začelo pojavljati in razvijati tudi v t.i. post-socialističnih državah. Večina t.i. programov v skupnost usmerjenega policijskega dela se je začela izvajati "še" v poznih 90-ih letih 20. stoletja (Beck v Meško, Lobnikar, 2005). Navkljub vsemu pa se je z v skupnost usmerjenim policijskim delom na takšen ali drugačen način ukvarjalo mnogo strokovnjakov, kar še dodatno kaže na veliko zanimanje ali priljubljenost tovrstnega policijskega dela.

9 Zaključek in ali je moderno policijsko delo čarobna palica?

Ljudje želijo živeti kvalitetno življenje, s čim manj kriminalitete in odklonskosti, brez ogrožanj ter v medsebojnem sožitju z drugimi in tudi s policijo. V skupnost usmerjeno policijsko delo je zadnjih 30 let tema s katero se ukvarja in preučuje veliko (policijskih) strokovnjakov. Omenjena moderna oblika policijskega dela je postala alternativna oblika in izpodrinila ter nadomestila tradicionalno policijsko delo, ker je bilo neuspešno in neučinkovito v boju zoper kriminaliteto.

Pomembno je, da je filozofija (miselnost) prisotna pri vseh zaposlenih na vseh nivojih v policijski organizaciji, ker je to pogoj, ki omogoča uvajanje in izvajanje (implementiranje) modernega policijskega pristopa, ki ga aktivno izvajajo vodje policijskih okolišev na svojem območju. Poleg omenjenega pogoja je bistveno tudi, da mora biti policijska organizacija, ki izvaja filozofijo v skupnost usmerjenega policijskega dela, decentralizirano organizirana (npr. Združene države Amerike) in ne centralizirano (npr. Slovenija), kar zavira in otežuje izvajanje (in tudi implementacijo) moderne filozofije.

V skupnost usmerjeno policijsko delo je v preteklosti (najprej v največjih mestih v Združenih državah Amerike, kasneje pa še drugje po svetu) pokazalo pozitivne učinke in rezultate, ki so preprečevali kriminaliteto, zmanjšali strah pred kriminaliteto in povečali stopnjo zaupanja in zadovoljstva ljudi do policije, kar omogoča izboljšanje medsebojnih odnosov med njimi, ki vodijo v večje prijavljanje kriminalitete in storilcev kaznivih dejanj.

Ampak v skupnost usmerjeno policijsko delo ni čarobna palica in zdravilo za vse oblike kriminalitete, saj ne preprečuje gospodarske in organizirane kriminalitete. Omenjeni obliki kriminalitete potrebujeja bolj "prefinjen" pristop s tajnimi (so)delavci in s prikritimi sredstvi.

Kljub temu je v skupnost usmerjeno policijsko delo na dobri poti in ima svetlo prihodnost, predvsem zaradi tega, ker je v preteklosti pokazalo pozitivne rezultate.

10 Literatura

- Brogden, M., Nijhar, P. (2005). *Community Policing*. Velika Britanija, Willan Publishing.
- Dolling, D., Feltes, T. (1993). *Community Policing*. Nemčija, Felix.
- Feltes, T. (2002). *Community-oriented policing in Germany: training and education*. Nemčija, Univerza za policijsko znanost (<http://www.emeraldinsight.com/1363-951x.htm>). Datum: 4.9.2008.
- Geary, R., McEvoy, K., Morison, J. (2000). *Lives less ordinary? Crime, communities and policing in Northern Ireland*. Severna Irska, Inštitut za kriminologijo.
- Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitete*. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola.
- Meško, G., Pagon, M., Dobovšek, B. (2005). *Izzivi sodobnega varstvoslovja*. Ljubljana.
- Mikulan, M. (1995). *Policijska preventiva*. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Mikulan, M. (1997). *Preprečujmo kriminal skupaj*. Ljubljana, Založba Mihelač.
- Mitar, M. (1995). *V skupnost usmerjeno policijsko delo v nekaterih državah pro-zahodne usmeritve*. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 46 (3), 237-249.
- Newburn, T. (2003). *Handbook of policing*. Velika Britanija, Willan Publishing.
- Oliver, W. (2000). *The third generation of community policing: moving through innovation, diffusion, and institutionalization*. *Združene države Amerike*, Sage publications.
- Pagon, M., Meško, G., Lobnikar, B. (2003). *Etika, integriteta in človekove pravice z vidika policijske dejavnosti*. Ljubljana.

Ponsaers, P. (2001). Reading about "community (oriented) policing" and police models. Belgija, Oddelek za kriminologijo (<http://www.emerald-library.com/ft>). Datum: 15.6.2007.

Seagrave, J. (1996). Defining community policing. Združene države Amerike.